

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd samt anslag till dyrtidstillägg å barnbidrag och å ersättning åt blinda, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m., dels ock motioner, väckta i anledning av sistnämnda proposition.

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t å driftbudgeten under femte huvudtiteln (punkterna 46, 49 och 57 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1945) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1945/46 såsom förslagsanslag anvisa dels till Bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd 61 400 000 kronor, dels till Dyrtidstillägg å barnbidrag 4 000 000 kronor, dels ock till Dyrtidstillägg å ersättning åt blinda 670 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t genom en den 23 februari 1945 dagtecknad proposition, nr 151, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag,

2) lag om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd,

3) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner och invalidunderstöd samt

4) förordning om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å blindhetsersättningar,

dels ock medgiva att det för budgetåret 1945/46 äskade förslagsanslaget till Bidrag till provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner och invalidunderstöd må få tagas i anspråk för bestridande av statens kostnader under samma budgetår för utjämningspensioner och utjämningsunderstöd.

Nyssnämnda författningsförslag äro av följande lydelse:

1) Förslag

till

L a g

om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggs pension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag skall erhålla dyrtidstillägg därå för var och en av perioderna oktober—november 1945, december 1945—januari 1946 och februari—mars 1946 med belopp, motsvarande hälften av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för respektive period, samt för vart och ett av tredje kvartalet 1945 och andra kvartalet 1946 med följande belopp, nämligen

i fråga om folkpension eller invalidunderstöd	35	kronor,	
beträffande barnbidrag för ett barn	25	»	,
»	»	» två	44 » ,
»	»	» tre	62 » 50 öre samt
»	»	» varje barn däröver ytterligare	12 » 50 » .

Där sålunda för tredje kvartalet 1945 eller andra kvartalet 1946 bestämt belopp understiger en tredjedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för kvartalet, skall dock dyrtidstillägg för kvartalet utgå med en tredjedel av kvartalsbeloppet. Dyrtidstillägg å barnbidrag utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst jämlikt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag verkställts.

Dyrtidstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Där tillägg förfaller till betalning en gång varje tilläggsperiod och förfallotiden inträffar tidigare än under periodens sista månad, utgår tillägget med oförändrat belopp, även om tilläggs pensionen, invalidunderstödet eller barnbidraget minskas eller upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden inträffar. Där tillägg förfaller till betalning flera gånger under samma tilläggsperiod, må tillägget höjas så, att detsamma varje gång kan utbetalas jämnt i total ören. Dyrtidstillägg utgår icke, där tilläggs pension, invalidunderstöd eller barnbidrag upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsedda dyrtidstillägg bidraga kommuner med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1 23,8 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 21,4 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 21 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1945 och 1946 utanordnade tilläggs pensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt

landsting med belopp motsvarande 22,8 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1945 och 1946 utanordnade tilläggs pensioner och invalidunderstöd.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg som avses i denna lag; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1945.

---

2) F ö r s l a g

till

L a g

om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Är någon utesluten från rätt till i folkpension ingående tilläggs pension eller till invalidunderstöd allenast på grund av storleken av sin årsinkomst, skall han, i de fall och under de förutsättningar här nedan angivas, äga uppbära särskilt pensionsbelopp (*utjämningspension*), utöver honom tillkommande folkpension, eller särskilt invalidunderstödsbelopp (*utjämningsunderstöd*).

Den som under ett budgetår uppburit förstärkning jämlikt lagen om provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd äge ej

senare under samma budgetår komma i åtnjutande av utjämningspension eller utjämningsunderstöd.

2 §.

Utjämningspension och utjämningsunderstöd utgå för år räknat med följande belopp, nämligen

a) för ogift person ävensom för den, vars make fyllt 60 år och ej för egen del åtnjuter tilläggspension, invalidunderstöd, utjämningspension eller utjämningsunderstöd, 170 kronor samt för annan 120 kronor, i båda fallen med avdrag av det belopp, varmed vederbörandes årsinkomst må överstiga den lägsta årsinkomst, som skulle hava uteslutit honom från rätt till tilläggspension eller invalidunderstöd;

b) för den, som enligt a) är berättigad till utjämningspension, ytterligare ett belopp, motsvarande en tredjedel av honom tillkommande folkpension.

Vid utjämningspensionens eller utjämningsunderstödet bestämmande må det belopp som framkommer vid tillämpning av vad i första stycket under a) är stadgat höjas eller sänkas så, att pensionen eller understödet kan utbetalas månadsvis jämnt i femtiotal ören.

3 §.

Utjämningspension och utjämningsunderstöd utgå endast efter särskild ansökning. Beträffande sådan ansökning och behandlingen därav skall gälla vad i lagen om folkpensionering är stadgat om ansökning avseende tilläggspension.

Ansökning om tilläggspension eller invalidunderstöd skall, därest ansökningen på grund av storleken av sökandens årsinkomst ej kan beviljas, i stället anses avse utjämningspension eller utjämningsunderstöd.

4 §.

Utjämningspension och utjämningsunderstöd utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer.

5 §.

Till kostnaderna för den del av utjämningspension, som i 2 § första stycket under a) avses, ävensom för utjämningsunderstöd bidraga kommuner enligt de grunder, som i 13 § lagen om folkpensionering stadgas om kommuns bidrag till tilläggspension.

Återstående kostnad för utjämningspension och utjämningsunderstöd bestrides av staten.

6 §.

Inträffar ändring i de förhållanden som enligt vad som stadgas i 2 § första stycket under a) äro avgörande för om utjämningspension eller utjämningsunderstöd skall beräknas med utgångspunkt från beloppet 170 eller

120 kronor, må pensionen eller understödet i enlighet därmed ökas eller minskas. Dylik jämkning må verkställas av pensionsstyrelsen även utan ansökning eller föregående prövning av pensionsnämnd.

I övrigt skola, där ej annat följer av vad ovan i denna lag sägs, bestämmelserna i lagen om folkpensionering, med undantag av 11 § första stycket samma lag, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande utjämningspension och utjämningsunderstöd; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen att meddela de närmare föreskrifter som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1945.

---

3) F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner och invalidunderstöd.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 1 december 1944 om provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner och invalidunderstöd skall erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

Till den, vilken åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd, skola såsom provisoriska förstärkningar av tilläggspensionen eller understödet för varje budgetår utgå

a) ett belopp, utgörande för ogift person ävensom för den, vars make fyllt 60 år och ej för egen del åtnjuter tilläggspension, invalidunderstöd, utjämningspension eller utjämningsunderstöd, 100 kronor samt för annan pensions- eller understödstagare 50 kronor;

b) ett belopp motsvarande folkpensionens eller invalidunderstödet belopp för en månad.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1945.

---

4) Förslag

till

Förordning

om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å blindhetsersättningar.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter blindhetsersättning skall under budgetåret 1945/46 av statsmedel erhålla dyrtidstillägg därå med 208 kronor för år räknat.

Dyrtidstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Om tillägg, som skall utbetalas kvartalsvis, förfaller till betalning tidigare än under kalenderkvartalets sista månad, utgår tillägget med oförändrat belopp, även om blindhetsersättningen upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden inträffar. Dyrtidstillägg utgår icke, där blindhetsersättning upphört att utgå, när dyrtidstillägget eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Bestämmelserna i förordningen om blindhetsersättning skola, där ej annat följer av 1 §, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen att meddela de närmare föreskrifter som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1945.

I anledning av propositionen nr 151 ha inom riksdagen väckts två motioner, nr 362 i första kammaren av herr *Persson, Ivar, m. fl.* och nr 500 i andra kammaren av herr *Senander m. fl.*

I *motionen I: 362* har yrkats, »dels att riksdagen vid antagande av lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag för sin del måtte besluta, att den, som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension eller invalidunderstöd eller barnbidrag, skall erhålla dyrtidstillägg därå för perioden oktober—november 1945 med hälften av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för perioden, för december 1945 med folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för månaden samt för vart och ett av tredje kvartalet 1945, första kvartalet 1946 och andra kvartalet 1946 med följande belopp, nämligen i fråga om folkpension eller invalidunderstöd 35 kronor, beträffande

barnbidrag för ett barn 25 kronor, för två barn 44 kronor, för tre barn 62 kronor och 50 öre samt för varje barn däröver ytterligare 12 kronor och 50 öre, samt att författningen i enlighet härmed måtte erhålla följande lydelse:

F ö r s l a g

till

L a g

om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den, som åtnjuter folkpension, vari ingå tilläggs pension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag, skall erhålla dyrtidstillägg därå för perioden oktober—november 1945 med hälften av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för perioden, för december 1945 med folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för månaden, samt för vart och ett av tredje kvartalet 1945, första kvartalet 1946 och andra kvartalet 1946 med följande belopp, nämligen

i fråga om folkpension eller invalidunderstöd	35	kronor
beträffande barnbidrag för ett barn	25	»
» » » två »	44	»
» » » tre »	62	» 50 öre
» » » varje barn därutöver ytterligare	12	» 50 »

Där sålunda för tredje kvartalet 1945 eller första kvartalet 1946 eller andra kvartalet 1946 bestämt belopp understiger en tredjedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för kvartalet, skall dock dyrtidstillägg för kvartalet utgå med en tredjedel av kvartalsbeloppet. Dyrtidstillägg å barnbidrag utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst jämlikt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag verkställes.

Dyrtidstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. När tillägg förfaller till betalning en gång varje tilläggsperiod och förfallotiden inträffar tidigare än under periodens sista månad, utgår tillägget med oförändrat belopp, även om tilläggs pensionen, invalidunderstödet eller barnbidraget minskas eller upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden inträffar. Där tillägg förfaller till betalning flera gånger under samma tilläggsperiod, må tillägget höjas så, att detsamma varje gång kan utbetalas jämnt i tiotal ören. Dyrtidstillägg utgår icke, där tilläggs pension, invalidunderstöd eller barnbidrag upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsedda dyrtidstillägg bidraga kommuner med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1

25,8 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 21,4 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 21 procent av deras andelar i kostnaderna för under vardera av åren 1945 och 1946 utanordnade tilläggs-pensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt

landsting med belopp motsvarande 22,8 procent av deras andelar i kostnaderna för under vardera av åren 1945 och 1946 utanordnade tilläggs-pensioner och invalidunderstöd.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg som avses i denna lag, dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1945.

dels att riksdagen i övrigt måtte bifalla vad Kungl. Maj:t föreslagit i proposition nr 151.»

Motionen II: 500 utmynnar i ett yrkande, »att riksdagen, under förklaring att Kungl. Maj:ts proposition nr 151 icke kunnat bifallas oförändrad, måtte antaga nedanstående ändrade förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt förordning om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å blindhetsersättningar:

F ö r s l a g

till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggs-pension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag skall erhålla dyrtidstillägg därå för var och en av perioderna september—oktober 1945, november—december 1945, januari—februari 1946 och mars—april 1946 med belopp, motsvarande hälften av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för respektive period samt för var och en av perioderna juli—augusti 1945 och maj—juni 1946 med följande belopp, nämligen

i fråga om folkpension eller invalidunderstöd	35 kronor			
beträffande barnbidrag för ett barn	25	»		
»	»	» två	»	44 »
»	»	» tre	»	62 »
samt	»	» varje barn däröver yt- terligare	12	» 50 »

Där sålunda för perioderna juli—augusti 1945 och maj—juni 1946 bestämt belopp understiger hälften av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för perioden, skall dock dyrtidstillägg för perioden utgå med hälften av ifrågavarande belopp. Dyrtidstillägg å barnbidrag utgår å det bidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst jämligt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag verkställts.

Dyrtidstillägg utbetalas — — — förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna — — — bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna — — — lagens tillämpning.

Denna lag — — — den 1 juli 1945.

F ö r s l a g

**till förordning om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å blindhets-
ersättningar.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter blindhetsersättning skall under budgetåret 1945/46 av statsmedel erhålla dyrtidstillägg därå med 250 kronor för år räknat.

Dyrtidstillägg utbetalas — — — förfallit till betalning.

2 §.

Bestämmelserna i förordningen — — — förordningens tillämpning.

Denna förordning — — — den 1 juli 1945.»

Propositionen nr 151, såvitt angår de framlagda författningsförslagen, ävensom de i ämnet väckta motionerna ha hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. I övrigt har propositionen hänvisats till statsutskottet. Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet ha propositionen och motionerna samt ovannämnda punkter i statsverkspropositionen hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Beträffande de skäl, som utöver vad nedan angives anförts till stöd för de genom propositionen nr 151 framlagda förslagen och ovannämnda, i statsverkspropositionen gjorda anslagsäskanden, ävensom i fråga om de skäl motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till propositionerna och motionerna.

I propositionen nr 151 lämnas till en början (s. 7—13) en redogörelse för de grundläggande bestämmelserna angående folkpensioner och invalidunderstöd, för dyrtidstilläggen å dessa förmåner samt å barnbidrag och blindhetsersättningar ävensom för de provisoriska förstärkningarna av tilläggs pensioner och invalidunderstöd. Härefter upptages till behandling frågan om införande av s. k. utjämningspensioner och utjämningsunderstöd.

Vid tillkomsten av lagen om provisoriska förstärkingar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd framhölls, att de fixa tillägg som förstärkingarna utgjorde ävensom de fasta dyrtidstilläggen vore behäftade med den olägenheten att en person, vars egna inkomster medgåve utgivandet av en obetydlig tilläggs pension, tack vare tilläggen komme upp i högre sammanlagd inkomst än en person, vars egna inkomster något överstege inkomstgränsen för rätt till tilläggs pension. Även procentuella tillägg vore i någon mån behäftade med nämnda olägenhet, därest tilläggen, såsom fallet vore i fråga om dyrtidstilläggen, beräknades jämväl å grund- eller avgiftspensionerna. Redan före riksdagsbehandlingen av förslaget till nämnda lag hade Kungl. Maj:t genom skrivelse den 27 oktober 1944 uppdragit åt *socialvårdskommittén* att verkställa utredning rörande möjligheterna att komplettera förslaget med bestämmelser, varigenom olägenheterna av denna s. k. diskontinuitet skulle kunna undanröjas. Till fullgörande av nämnda uppdrag har socialvårdskommittén med skrivelse den 21 december 1944 avlämnat ett av kommittén uppgjort utkast till lag om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd.

Socialvårdskommittén framhåller till en början att en svårighet, som i förevarande avseende omedelbart visade sig, låge därutinnan att den s. k. diskontinuitetens storlek vore helt beroende av storleken av de tilläggsförmåner (dyrtidstillägg och provisoriska förstärkingar), som utgäves. Varje ändring av dessa förmånens storlek och utformning kunde därför leda till

att vidtagna åtgärder för diskontinuitetens eliminerande icke längre bleve lämpliga. Den enda åtgärd, som kunde leda till fullt tillfredsställande resultat i förevarande avseende, vore därför en omarbetning av folkpensioneringslagen på sådant sätt, att tillägg utöver de av lagen förutsedda ej bleve erforderliga. En sådan omarbetning kunde uppenbarligen icke verkställas såsom ett provisorium. Kommittén måste därför nu utgå ifrån att tilläggen till folkpensionerna (dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar) tills vidare bibehålles i nuvarande form.

Socialvårdskommittén fortsätter:

»Den diskontinuitet, varom fråga är, beror av tre olika faktorer, nämligen de »fixa» dyrtidstilläggen, den »fixa» provisoriska pensionsförbättringen samt den omständigheten, att de procentuella dyrtidstilläggen och den procentuella provisoriska förstärkningen även beräknas å de grund- och avgiftspensioner, som utgå tillsammans med tilläggspension.

Den sistnämnda omständigheten medför, då de procentuella månadstilläggen såsom för närvarande äro fyra, att grund- och avgiftspensionerna förhöjas med en tredjedel för dem, som åtnjuta tilläggspension, men ej för övriga pensionärer. Härigenom kan tydligen uppkomma en diskontinuitet, som uppgår till en tredjedel av grund- eller avgiftspensionens belopp. För de tilläggspensionärer, som åtnjuta grundpension, uppgår denna pension för närvarande till i genomsnitt omkring 75 kronor och för det flertal pensionärer, som åtnjuta avgiftspension, till i genomsnitt omkring 15 kronor. De fall, då en tilläggspensionärs sammanlagda inkomster på grund av ifrågasvarande omständighet komma att överstiga en annan pensionärs med belopp överstigande 30 kronor om året, torde vara synnerligen fåtaliga.

De övriga båda omständigheter, som medföra uppkomsten av diskontinuitet, äro däremot av större betydelse. De två fixa dyrtidstillägg, som nu utgå, kunna medföra en inkomstskillnad till nackdel för dem, som icke ha tilläggspension (invalidunderstöd), om högst 70 kronor under det att den fixa provisoriska förstärkningen kan medföra en sådan skillnad uppgående till högst 50 eller 100 kronor. Den maximala inkomstskillnaden på grund av dessa omständigheter blir alltså 120 kronor för dem, som äga uppbära 50 kronor i form av fix provisorisk förstärkning, och 170 kronor för övriga tilläggspensionärer.»

Kommittén påpekar i anslutning till det sagda, att om man ville undanröja diskontinuiteten i fråga om den sammanlagda inkomsten mellan å ena sidan dem, som hade tilläggspension, och å andra sidan övriga, som bortsett från den egna inkomstens storlek uppfyllde villkoren för erhållande av tilläggspension eller invalidunderstöd, utan att ändra på folkpensioneringslagens bestämmelser, borde man i första hand tillse att eljest till tilläggspension eller invalidunderstöd berättigade personer, vilkas årsinkomster med högst 120 resp. 170 kronor överstege den högsta årsinkomst, som medgäve rätt till tilläggspension eller invalidunderstöd, erhöle ett sådant belopp att de för-

sattes i samma ekonomiska läge som de, vilkas årsinkomst uppginge till just nämnda högsta belopp. Utjämningspension (utjämningsunderstöd) borde utgå med ett belopp utgörande skillnaden mellan å ena sidan nämnda belopp om 120 resp. 170 kronor samt å andra sidan det belopp, varmed årsinkomsten överstege den högsta årsinkomst som medgäve rätt till tilläggs-pension (invalidunderstöd).

Kommittén anför vidare:

»En viss diskontinuitet skulle likväl uppkomma beträffande tilläggs-pensionerna på grund av de procentuella dyrtidstilläggens och den procentuella pensionsförstärkningens beräkning jämväl å grund- och avgiftspension. All diskontinuitet av denna anledning skulle uppenbarligen kunna elimineras, därest å alla enbart utgående grund- och avgiftspensioner utginge procentuella tillägg efter samma grunder, som gälla beträffande övriga pensioner. En sådan åtgärd skulle innebära, att å dessa pensioner utginge ett tillägg, som för närvarande skulle utgöra en tredjedel och budgetåret 1945/46 draga en årskostnad av inemot 5 miljoner kronor. Sagda kostnad, vilken relativt snabbt skulle stiga, är av den storleksordningen att den väl knappast kan anses motiverad enbart av önskvärdheten att borttaga en ganska obetydlig diskontinuitet. Dessutom skulle det bereda stora tekniska svårigheter att utbetala ett sådant tillägg till omkring 200 000 personer, vilka uppbära sin pension för olika långa perioder (kvartal, halvår eller helår). Emellertid kunde denna metod begagnas att helt borttaga diskontinuiteten mellan å ena sidan dem, som åtnjuta tilläggs-pension, och å andra sidan dem, som åtnjuta utjämningspension. Man kunde sålunda stadga att i utjämningspensionen även skall ingå ett belopp, motsvarande en tredjedel av grund- eller avgiftspensionen. Den diskontinuitet, som beror på de procentuella tilläggen å vissa grund- och avgiftspensioner, komme då att inträda först vid de inkomstgränser, som återfinnas i ovanstående uppställning.»

Kommittén påpekar, att en ytterligare åtgärd erfordrades för att diskontinuitet ej skulle uppkomma i skarven mellan dem, som åtnjote tilläggs-pension (invalidunderstöd), och dem, som åtnjote utjämningspension (utjämningsunderstöd). Nämnda åtgärd vore att ur lagarna om dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd samt om provisoriska förstärkningar av tilläggs-pensioner och invalidunderstöd borttoges de bestämmelser, som stadgade att dyrtidstillägg eller förstärkningar icke skulle utgå å pension eller understöd, som icke uppginge till 12 kronor för år räknat. Å utjämnings-pensioner och utjämningsunderstöd skulle givetvis icke utgå vare sig dyrtidstillägg eller provisoriska förstärkningar.

I fråga om kostnaderna för utjämningspensionerna och utjämningsunderstöden anför kommittén bland annat:

»Den del av utjämningspensionen, som motsvarar en tredjedel av grund- eller avgiftspensionen, torde helt böra bestridas av staten och återstående del fördelas på staten och kommunerna i enlighet med bestämmelserna i

13 § lagen om folkpensionering. Kostnaden för utjämningspensioner och utjämningsunderstöd är svår att beräkna, men årskostnaden för staten torde kunna beräknas till omkring 200 000 kronor. Härtill komma kostnadsökningar på grund av ett bättre utnyttjande av den nuvarande folkpensioneringen, vilka knappast låta sig till storleken beräkna. Samtliga nu berörda kostnader torde enligt kommitténs förmenande kunna bestridas från det förslagsanslag, som i riksstaten upptages till bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m.»

Beträffande frågans bedömande ur administrativ synpunkt framhåller kommittén, att den föreslagna lagstiftningen icke torde bereda större svårigheter, om ock någon förstärkning av arbetskraften inom pensionsstyrelsen kunde bli nödvändig. Utbetalning av utjämningspensionerna ävensom av dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar till dem, vilkas årliga folkpension eller invalidunderstöd icke uppginge till 12 kronor per år, förutattes skola ske direkt från pensionsstyrelsen över postgiro.

Över socialvårdskommitténs förslag ha, efter remiss, yttranden avgivits av pensionsstyrelsen, socialstyrelsen, statskontoret, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund och svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet. För innehållet i dessa yttranden redogöres å s. 21—23 i propositionen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i propositionen anfört:

»Vad först beträffar frågan om bestämmandet av storleken av den dyrtidskompensation, som för budgetåret 1945/46 skall tillkomma dem, som åtnjuta folkpension, invalidunderstöd, barnbidrag eller blindhetsersättning, må erinras om att, då riksdagen hade att taga ställning till storleken av nämnda dyrtidskompensation för innevarande budgetår, socialstyrelsens levnadskostnadsindex med 1935 som basår uppgick till 154. Indextalet per den 1 januari 1945 är likaledes 154. Vid sådant förhållande torde dyrtidskompensationen böra bibehållas vid oförändrad storlek. Ej heller i fråga om systemet för bestämmandet av dyrtidstilläggen torde någon ändring böra ske. Dyrtidstilläggen å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag böra alltså utgå med tre procentuella och två fixa tillägg och å blindhetsersättningarna med 208 kronor, motsvarande i avrundat belopp fem extra månadsutbetalningar. Av skäl som i det följande komma att närmare angivas torde, i motsats till vad nu gäller, dyrtidstilläggen under nästkommande budgetår böra utgå även å folkpension och invalidunderstöd, som understiger 12 kronor om året. Detsamma bör gälla beträffande barnbidrag.

Viss omläggning torde även böra ske i fråga om de tekniska utbetalningsanordningarna på området. Folkpension, vari tilläggspension ingår, samt invalidunderstöd och barnbidrag synas sålunda hädanefter böra utbetalas

månadsvis för alla personer som icke flyttat ur riket. Dyrtidstilläggen torde, även i vad de avse pension eller understöd, som understiger 12 kronor, böra utbetalas genom postverkets förmedling. Vidkommande de tider dyrtidstilläggen skola avse samt tidpunkten för utbetalningen måste givetvis, vad beträffar dyrtidstillägg å tilläggspensioner och invalidunderstöd, erforderlig samordning ske med utbetalningen av provisoriska förstärkningar å dylika pensioner och understöd. Fördelningen under budgetåret 1945/46 av de särskilda dyrtidstillägg- och förstärkningsbeloppen torde, med bibehållande av de nu gällande utbetalningsterminerna för dyrtidstilläggen, förslagsvis kunna verkställas enligt följande utbetalningsplan.

Dyrtidstillägg	Provisorisk förstärkning	Avseende tiden	Utbetalningsmånad
fixt	procentuell	juli—sept.	juli
procentuellt		— okt.—nov.	sept. nov.
procentuellt	fix	— dec.—jan.	dec.
procentuellt		febr.—mars	jan.
fixt		april—juni	mars maj

Jämväl kommunernas och landstingens bidrag till dyrtidstilläggen böra bli oförändrade. Till bestridande av statsverkets kostnader för dyrtidstilläggen ha tre särskilda anslag äskats i årets statsverksproposition, nämligen förslagsanslagen till bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd, till dyrtidstillägg å barnbidrag samt till dyrtidstillägg å ersättning åt blinda. Till grund för beräkningen av dessa anslag har legat antagandet att dyrtidskompensationen, såsom jag ock nu förordat, bibehålles vid oförändrad storlek. Den ökning av kostnaderna som följer av borttagandet av bestämmelsen, att dyrtidstillägg icke skall utgå å pension, understöd eller bidrag som understiger 12 kronor om året, torde icke vara av sådan storleksordning att den behöver föranleda förhöjning av ifrågasvarande anslag.

Jag övergår härefter till frågan om utjämnande av den diskontinuitet som uppkommer i totalinkomstens storlek mellan å ena sidan dem som åtnjuta tilläggspension eller invalidunderstöd och å andra sidan dem som ha en inkomst av sådan storlek att den nått och jämnt utestänger dem från rätt till sådan pension eller sådant understöd.

Socialvårdskommitténs förslag, vilket av de däröver hörda myndigheterna och sammanslutningarna befunnits i stort sett väl avvägt, synes mig böra läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Understrykas må emellertid härvid, att den av mig sålunda förordade lagen kommer att direkt ansluta till lagstiftningen om dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar; i den mån

nämnda lagstiftning undergår ändring måste även motsvarande jämkningar vidtagas i utjämningslagen. Påpekas må jämväl att det, även efter genomförandet av den ifrågasatta lagstiftningen, kommer att förefinnas en, om ock tämligen obetydlig, diskontinuitet. En annan olägenhet, som kommer att kvarstå i fortsättningen, är att, sedan den övre inkomstgränsen för rätt till tilläggspension passerats, en ökning av den egna inkomsten med ett eller annat hundratal kronor icke kommer att medföra någon som helst ökning av vederbörandes totalinkomst. Nu berörda förhållanden komma självfallet att uppmärksammas vid den mera genomgripande revision av folkpensioneringen varom socialvårdskommittén har att framlägga förslag.

Vad beträffar den närmare utformningen av den av mig förordade lagstiftningen synes det av socialvårdskommittén framlagda utkastet till lag om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd i stort sett kunna följas.

— — —

Såsom socialvårdskommittén påpekat erfordras vidare — för att diskontinuitet ej skall uppkomma i skarven mellan dem som åtnjuta tilläggspension (invalidunderstöd) och dem som skola komma att uppbära utjämningspension (utjämningsunderstöd) — att ur lagarna om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt om provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner och invalidunderstöd borttagas de bestämmelser, som stadga att dyrtidstillägg och förstärkningar icke skola utgå å pension eller understöd som icke uppgår till 12 kronor för år räknat. De som uppbära tilläggspension eller understöd understigande nämnda belopp skulle nämligen eljest erhålla betydligt lägre totalinkomst än inkomsttagarna å ömse sidor, vilka komma att åtnjuta, därest deras tilläggspension eller invalidunderstöd uppgår till 12 kronor eller mera, bl. a. fixa dyrtidstillägg och provisorisk förstärkning samt, därest deras egen inkomst utesluter dem från rätt till tilläggspension eller invalidunderstöd, motsvarigheten till de fixa dyrtidstilläggen och förstärkningen i form av utjämningspension eller utjämningsunderstöd. I det föregående har jag redan berört frågan om uteslutande av ifrågavarande bestämmelse ur dyrtidstilläggslagen. Motsvarande föreskrift i lagen om provisoriska förstärkningar bör upphävas genom ändring av 1 § i nämnda lag. Samtidigt därmed bör — för att undvika att nya diskontinuiteter uppkomma i sådana fall, då makars rätt till tilläggspension är att bedöma enligt olika paragrafer i folkpensioneringslagen (6 och 40 §§) eller då deras årsinkomster fastställts till olika belopp — jämväl den ändringen vidtagas i 1 § lagen om provisoriska förstärkningar att den, vars make åtnjuter utjämningspension eller utjämningsunderstöd, allenast blir berättigad till det lägre av de i lagen angivna fixa beloppen.

Årskostnaden för staten för utjämningspensioner och utjämningsunderstöd har av socialvårdskommittén beräknats till omkring 200 000 kronor. Nämnda kostnad torde böra gäldas av förslagsanslaget till bidrag till provi-

soriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd. Härtill kommer den ökade belastning av berörda anslag som följer av borttagandet av 12-kronorsgränsen för rätt till förstärkning. Tillräcklig anledning att av nu nämnda skäl höja berörda anslag utöver vad i årets statsverksproposition äskats synes icke föreligga. Ej heller torde den kostnadsökning, som kan uppstå på grund av ett av den nya lagstiftningen föranlett bättre utnyttjande av den nuvarande folkpensioneringen, behöva leda till höjning av förslagsanslaget till bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m.

I detta sammanhang anhåller jag även att få beröra uppkommen fråga om möjlighet för Kungl. Maj:t att verkställa omflyttning av enstaka orter inom folkpensioneringslagens dyrortsgruppering.

Vid införandet år 1937 av bestämmelser om dyrortsgradering av folkpensionerna föreskrevs, att den i samband därmed gjorda indelningen i ortsgrupper skulle gälla för åren 1938—1940. Emellertid har nämnda indelning sedermera givits förlängd giltighet, senast genom lag den 19 maj 1944 (nr 236), till och med utgången av år 1946.

I det betänkande som låg till grund för 1937 års dyrortsgradering av folkpensionerna (SOU 1935: 62) påpekades, att under loppet av giltighetstiden för en pensionsgruppering förändring av gällande placering kunde ifrågakomma vid inkorporeringar och andra förändringar i den administrativa indelningen. Det har också inträffat, att en kommunal indelningsändring ansetts böra föranleda uppflyttning i högre ortsgrupp av en av de båda kommuner, som berördes av indelningsändringen, och Kungl. Maj:t har i dylikt fall ansett sig äga befogenhet att meddela beslut härom.

Med den långa giltighetstid som den ursprungligen för allenast tre år avsedda ortsgrupperingen erhållit framstår emellertid i enstaka fall den för en viss ort gällande grupperingen såsom uppenbart för låg. Utvecklingen under krigsåren har som bekant i fråga om vissa samhällen medfört avsevärda strukturförändringar, vilka starkt påverkat prisutvecklingen. I synnerhet om redan vid de undersökningar, varpå gällande dyrortsgradering grundades, för ett samhälle framräknats en dyrhetsindex, som låg allenast obetydligt under den för placering i högre ortsgrupp såsom skälig ansedda gränsen, kan orättvisan i gällande gruppering te sig särskilt framträdande. Då det gäller grupperingen enligt kommunalskattelagen av de skattefria ortsavråden, har behovet att provisoriskt vidtaga omflyttningar av enstaka orter anmälts för riksdagen, som ej framställt någon erinran mot att Kungl. Maj:t tillades befogenhet härutinnan. Av vad i det föregående anförts torde framgå, att en befogenhet för Kungl. Maj:t att företaga liknande omflyttningar i fråga om pensionsgrupperingen är av behovet påkallad, därvid — med hänsyn till önskvärldheten av en enhetlig bedömning av frågor om ändrad dyrortsplacering — gemensam beredning bör äga rum med chefen för finansdepartementet, på vars föredragning frågor om justeringar i gäl-

lande löne- och skattegrupperingar anmälas. Från några orter ha ock framställningar om uppflyttning i högre dyrort i pensionshänseende ingivits till Kungl. Maj:t. Med anledning härav torde frågan böra anmälas för riksdagen. Därest denna ej har något att erinra mot att en justering av pensionsgrupperingen sker enligt anförda bedömningsgrunder, torde jag senare få anmäla de föreliggande framställningarna för ställningstagande till desamma i sak.

Vid behandling av inkommande ansökningar om ändrad gruppering kan fråga uppkomma om uppflyttning av viss del av kommun utan att liknande åtgärd ifrågasättes beträffande den övriga delen av kommunen. Vid fastställandet av den nu gällande indelningen har av administrativa skäl varje särskild kommun förklarats skola tillhöra viss ortsgrupp, även om förhållandena på skilda håll inom densamma varierat. Från denna regel ha dock gjorts två undantag. Måhända kan det på grund av lokala prisetförhållanden befinnas ur rättvisesynpunkt nödvändigt att i ytterligare något fall frångå den administrativa kommunindelningen vid ortsgrupperingen. Såvitt möjligt böra dock dylika uppflyttningar av kommundelar begränsas att avse områden av municipalsamhälles karaktär.»

För innevarande budgetår har anvisats, till Bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd ett förslagsanslag å 61 400 000 kronor, till Dyrtidstillägg å barnbidrag ett förslagsanslag å 4 300 000 kronor samt till Dyrtidstillägg å ersättning åt blinda ett förslagsanslag å 670 000 kronor.

Utskottet har inhämtat, att socialstyrelsens levnadskostnadsindex med 1935 såsom basår per den 1 april 1945 utgör 155.

Det genom propositionen nr 151 framlagda förslaget till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag innebär, att sådant tillägg — i likhet med vad som gällt för budgetåren 1943/44 och 1944/45 — skall utgå med tre procentuella och två fasta belopp. Föredragande departementschefen har anført, att socialstyrelsens levnadskostnadsindex med 1935 såsom basår uppgick till 154 vid den tid, då riksdagen år 1944 hade att taga ställning till storleken av förevarande dyrtidskompensation, samt att indextalet per den 1 januari 1945 likaledes var 154.

Utskottet.

I motionen II: 500 hemställes, att ytterligare ett procentuellt tillägg av samma storlek som de genom propositionen föreslagna måtte utgå utöver den däri föreslagna dyrtidskompensationen. Motionen I: 362 utmynnår i ett yrkande, att ett av de föreslagna procentuella tilläggen skall utbytas mot ett fast belopp.

Socialstyrelsens per den 1 april 1945 beräknade allmänna levnadskostnadsindex med 1935 som basår utgör 155. Då sålunda endast en mindre ändring av index ägt rum sedan 1944 års lag om dyrtidstillägg å förevarande för-

måner antogs, synes någon förändring av kompensationens storlek för budgetåret 1945/46 icke böra äga rum. Ej heller torde anledning finnas att i övrigt frångå det system för kompensationens utgående som gällt under budgetåren 1943/44 och 1944/45.

Såsom dyrtidstillägg å blindhetsersättningar för budgetåret 1945/46 föreslås i propositionen nr 151 ett belopp av samma storlek som för innevarande och närmast föregående budgetår eller 208 kronor. I motionen II: 500 har hemställts, att beloppet höjes till 250 kronor. Av förut anförda skäl synes dock icke heller någon ändring av dyrtidskompensationen å blindhetsersättning böra genomföras. Utskottet vill i detta sammanhang erinra, att utskottet denna dag tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition nr 293, vari föreslås, att den som åtnjuter blindhetsersättning skall såsom provisorisk förstärkning därå erhålla ett belopp av 108 kronor om året.

Det framlagda förslaget till lag om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd synes utskottet väl ägnat att i möjligaste mån eliminera den av 1944 års riksdag vid antagandet av lagen om provisoriska förstärkningar av tilläggs-pensioner och invalidunderstöd påtalade olägenheten, att en person, vars egna inkomster medgiva utgivandet av en obetydlig tilläggs-pension, genom det fasta förstärkningsbeloppet och de fixa dyrtidstilläggen kommer upp i högre sammanlagd inkomst än en person, vars egna inkomster något överstiga inkomstgränsen för rätt till tilläggs-pension.

Utskottet har intet att erinra mot att Kungl. Maj:t såsom i propositionen nr 151 föreslagits vidtager justering av ortsgrupeeringen jämlikt folkpensioneringslagen enligt i propositionen anförda bedömningsgrunder.

I övrigt föranleda de genom nämnda proposition framlagda förslagen ävensom de i statsverkspropositionen gjorda anslagsäskanden som äro föremål för utskottets behandling ingen erinran från utskottets sida.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga förslaget till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag;

B. att riksdagen måtte antaga förslaget till lag om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd;

C. att riksdagen måtte antaga förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggs-pensioner och invalidunderstöd;

D. att riksdagen måtte antaga förslaget till förordning om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å blindhetsersättningar;

E. att riksdagen måtte för budgetåret 1945/46 såsom *förslagsanslag* anvisa

a) till *Bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd* 61 400 000 kronor,

b) till *Dyrtidstillägg å barnbidrag* 4 000 000 kronor,

c) till *Dyrtidstillägg å ersättning åt blinda* 670 000 kronor;

F. att riksdagen måtte medgiva att det för budgetåret 1945/46 anvisade förslagsanslaget till *Bidrag till provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd* må få tagas i anspråk för bestridande av statens kostnader under samma budgetår för utjämningspensioner och utjämningsunderstöd; samt

G. att motionerna I: 362 och II: 500 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. och D. anfört.

Stockholm den 25 maj 1945.

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Närvarande: se under utlåtandet nr 1.

Reservation

av herrar *Pettersson* i Dahl och *Hallagård*, vilka inom utskottet yrkat bifall till motionen I: 362.
